

Ministeren

Uddannelses- og
Forskningsministeriet

Uddannelses- og Forskningsudvalget
Folketinget
Christiansborg
1240 København K

11. juni 2014

Til orientering fremsendes hermed mine talepapirer fra det åbne samråd vedr. ESS
i Uddannelses- og Forskningsudvalget tirsdag den 10. juni 104.

Uddannelses- og
Forskningsministeriet

Slotsholmsgade 10
Post Postboks 2135
1015 København K
Tel. 3392 9700
Fax 3332 3501
Mail ufm@ufm.dk
Web www.ufm.dk

Med venlig hilsen

CVR-nr. 1680 5408

Sofie Carsten Nielsen

Ref.-nr. 14/000859-15

Åbent samråd i Uddannelses- og Forskningsudvalget tirsdag den 10. juni 2014 vedr. ESS - alm. del – spørgsmål C og U.

DET TALTE ORD GÆLDER

Samrådsspørgsmål C:

”På baggrund af artiklen ”Udlændingelov smadrer milliardprojekt” omhandlende ESS-projektet i Lund bragt i Morgenavisen Jyllands-Posten den 29. november 2013, bedes uddannelsesministeren, beskæftigelsesministeren og skatteministeren gøre rede for, hvilke forhindringer der er for, at udenlandske forskere kan bo i København og forske i Sverige, samt hvilke initiativer regeringen vil iværksætte for at forskere fra ikke-EU lande kan dels bo i Danmark og forske i Sverige, dels bo i Sverige og forske i Danmark?”

Svar på spm. C:

Lad mig starte med at sige tak for spørgsmålet om, hvilke forhindringer der er for, at udenlandske forskere kan bo i København og forske i Sverige, og hvilke initiativer regeringen vil iværksætte for at forskere fra ikke-EU-lande kan dels bo i Danmark og forske i Sverige dels bo i Sverige og forske i Danmark.

Uddannelses- og
Forskningsministeriet

[Baggrund om ESS]

Danmark er sammen med Sverige værter for European Spallation Source – ESS. Ud over Danmark og Sverige deltager 15 andre europæiske lande i projektet. Det er første gang, at en af Europas store infrastrukturfaciliteter bliver placeret nord for Hamburg.

Når ESS er fuldt operationsdygtig, vil der være ansat ca. 500 personer. Hovedparten vil blive ansat ved faciliteten i Lund, mens omkring 60 vil blive ansat på Data Management and Software Centret i København, der skal stå for behandling og analyse af data fra ESS.

Når ESS er fuldt udbygget, vil faciliteten årligt tiltrække omkring 2.000-5.000 forskere, der vil komme til Lund og København på et kort ophold, typisk under en uge, for at gennemføre deres eksperimenter på ESS.

Europa har en førerposition inden for neutronforskning, og ESS vil være afgørende for at videreføre denne position i den globale konkurrence.

I konstruktionen af ESS er det vigtigt at viderebringe de meget specifikke erfaringer og kompetencer, der er knyttet til konstruktionen af højteknologiske faciliteter som ESS. Derfor ser vi allerede i dag en betydelig rekruttering fra Europa og USA.

Der er i øjeblikket ansat ca. 188 personer på ESS, heraf 30 personer fra ikke EU-lande (svarende til 16 pct. af de ansatte). Antages det, at samme fordeling er gældende, når ESS-faciliteten er fuldt udbygget, betyder det, at ca. 80 ud af ESS' 500 ansatte vil komme fra ikke EU-lande.

Med en samlet konstruktionspris på omkring 14 mia. kr. og et årligt driftsbudget på omkring 1 mia. kr. udgør ESS en meget stor investering, som vil stimulere den økonomiske udvikling i Øresundsregionen.

Det skyldes blandt andet, at en international forskningsfacilitet som ESS ikke finansieres af Danmark og Sverige alene men også modtager bidrag fra de øvrige europæiske medlemslande.

[ESS en gevinst for Danmark]

Udgangspunktet for det danske med-værtskab af ESS er en forventning om, at ESS vil være en gevinst for det danske samfund og medvirke til at styrke Danmark som et innovativt videnssamfund.

En af forventningerne er, at ESS vil tiltrække højtuddannede personer, som vil bosætte sig i Danmark og både betale skat og have et forbrug i Danmark.

Men jeg forventer også, at ESS vil bidrage på flere områder. Jeg vil her nævne nogle af dem.

- *Styrke viden- og kompetenceniveau i regionen.* Højtuddannet arbejdskraft tiltrækkes til regionen både som ansatte på faciliteten og på højteknologiske underleverandørvirksomheder. Det skaber et attraktivt arbejdsmarked for tilflyttende virksomheder samtidig med, at det understøtter den eksisterende erhvervsudvikling i regionen.
- *Styrket forsknings- og udviklingsindsats i regionen.* Erfaringer fra andre faciliteter peger på, at der ofte sker en generel styrkelse af forsknings- og uddannelsesindsatsen i de regioner, der huser forskningsinfrastrukturene.
- *Styrket samspil mellem forskning og erhvervsliv.* I forbindelse med etablering af en stor forskningsfacilitet kan der opstå en styrkelse af samarbejdet mellem forskning og erhvervsliv, dels i form af konkrete samarbejdsprojekter dels i form af spin-off virksomheder fra forskningsfaciliteten.

Uddannelses- og
Forskningsministeriet

Med opførelsen af ESS opstår der således enestående muligheder for at styrke dansk erhvervsliv og fastholde Øresundsregionen som en førende vidensregion.

Det gælder ikke mindst på det bio- og materialeteknologiske område, hvor en række danske virksomheder er med helt fremme, når det gælder udvikling af nye lægemidler, bioteknologiske komponenter til fødevareproduktion og nye energiteknologier.

En af de helt afgørende betingelser for, at Danmark kan udnytte potentialerne ved ESS, er, at der bygges bro mellem ESS og det danske samfund.

Dansk forskning og danske universitetsmiljøer indtager i den sammenhæng en rolle, dels fordi der er behov for at sikre et omfattende samarbejde mellem dansk forskning og ESS, dels for at danske universitetsmiljøer kan agere som brobyggere mellem ESS og dansk erhvervsliv.

[Afslutning]

Med det vil jeg sige tak for opmærksomheden og give ordet videre til beskæftigelsesministeren.

Samrådsspørgsmål U:

”Uddannelsesministeren bedes redegøre for den samlede økonomi i ESS (European Spallation Source i Malmø/Lund og København) efter tillægsbevillingen fra Finansudvalget den 10. april 2014, jf. Finansudvalgets aktstykke 82 (2013-2014)”.

Svar på spm. U:

Jeg vil også sige tak for dette spørgsmål om den samlede økonomi i ESS.

[Omfattende udviklingsarbejde]

Da EU-landene i maj 2009 besluttede, at ESS skulle placeres i Lund, igangsatte den nuværende fælleseuropæiske ESS-organisation et omfattende udviklingsarbejde.

Udviklingsarbejdet, den såkaldte Design Update fase, havde til formål at konkretisere og opdatere det oprindelige konceptuelle design for faciliteten.

Det har været et endog meget omfattende udviklingsarbejde, der årligt har involveret flere end 200 forskere fra såvel ESS-organisationen i Lund som fra universiteter og laboratorier fra de 17 europæiske partnerlande herunder også Danmark og Sverige.

Design Update fasen har blandt andet resulteret i en Teknisk Design rapport, som fastlægger de tekniske specifikationer for hele projektet, og som også danner baggrund for det nye og meget gennemarbejdede budget.

[Det reviderede budget]

Udviklingsarbejdet viste, at det var nødvendigt at justere projektet på en række områder, i forhold til det oprindelige skitseforslag.

Det betyder, at projektet er blevet dyrere end det oprindelige estimat, således at de samlede konstruktionsomkostninger beløber sig til 14,8 mia. kr. (2013-priser) i stedet for de 12,5 mia. kr. (2013-priser), som var det oprindelige budgetestimat fra 2008.

Lidt under halvdelen af fordyrelsen (ca. 1. mia. kr.) skyldes en række justeringer af de tekniske specifikationer for de forskellige bygningsdele.

Den resterende halvdel af udgiftsforøgelse skyldes primært tre forskellige justeringer ift. det oprindelige design. Det drejer sig for det første om en række tekniske forbedringer af facilitetens accelerator samt udgifter til afskærmning af instrumenterne.

For det andet har det vist sig dyrere at ansætte en række internationale eksperter, og for det tredje har det krævet en større administration til at håndtere de krav om projekt- og økonomistyring, som et komplekst projekt som ESS kræver.

Jeg synes det er vigtigt, når vi taler om disse budgetjusteringer og ”fordyrelser” af projektet at huske, at alle disse specifikationer og tekniske udredninger der er foretaget siden 2009 er foretaget *inden* konstruktionen er gået i gang.

Nogen gange kan man komme til at tale om dette som om det er en opstået en overraskelse midt i projektet, - at det er blevet dyrere end forventet. Og det er jo det omvendte, der er tilfældet.

Konstruktionen er endnu ikke startet. Vi har netop ikke villet starte konstruktionen, før vi var langt mere sikre på, at der ikke ville komme meget store overraskelser eller fordyrelser midt i det hele.

Det, der er sagen, er, at man har brugt ressourcer på at gå i dybden med specifikationerne, så man har kunnet forelægge et budget, der med de teknologiske usikkerheder der må være i sådan et projekt, er så realistisk som muligt, før man træffer den endelige beslutning om at køre videre.

[Cost capped projekt]

Det er min vurdering, at det nuværende budget bygger på et solidt grundlag. Det er imidlertid vigtigt at fastholde, at ESS i sagens natur er en enestående facilitet, der til en vis grad er baseret på ny teknologi, og det kan ikke udelukkes, at der fremover vil opstå tekniske afvigelser fra det nuværende tekniske design.

Blandt alle de involverede partnerlandene er der stor fokus på nødvendigheden af, at ESS-projektet kan overholde det fastsatte budget.

For at sikre, at der ikke sker yderligere fordyrelser af projektet, har partnerlandene sammen med Danmark og Sverige besluttet af projektet skal være "cost-capped". Populært sagt betyder det, at det er budgettet der styrer projektet, og ikke projektet der styrer budgettet.

Endvidere er der afsat ca. 1679 mio. kr. til uforudsete udgifter, svarende til ca. 11 pct. af de samlede konstruktionsudgifter. Reserverne er målrettet til de teknisk mest usikre dele af konstruktionen.

Der er således afsat ca. 1,3 mia. kr. til "Accelerator, target, control systems" samt "Program support" (svarende til omkring 20 pct. af budgettet på disse områder). De resterende ca. 379 mio. kr. er afsat som reserve til ESS-facilitetens bygninger, hvilket svarer til ca. 10 pct. af de samlede omkostninger til bygningerne.

Uddannelses- og
Forskningsministeriet

[Driftsudgifterne]

Når faciliteten er fuldt udbygget med 22 instrumenter vil de samlede driftsudgifter være på over 1 mia. kr. årligt. Udgifterne fordeles efter brug, dvs. at store lande, der bruger faciliteten meget, også vil skulle betale meget.

Det er imidlertid forventningen, at de to værtslande bidrager med mere end deres forbrug lægger op til.

Størrelsen af de to værtslandes bidrag til driftsomkostningerne er endnu ikke færdigforhandlet med de øvrige partnerlande. Sverige og Danmark har i forbindelse med ansøgningen om værtsskab for ESS tilkendegivet, at man vil bidrage med 15 pct. af driftsomkostninger når faciliteten er i fuld drift.

[Forhandlingerne]

Der arbejdes lige nu intenst på at afslutte forhandlingerne med de 15 partnerlande om deres deltagelse i ESS. Forhandlingerne tegner godt, og jeg forventer at kunne præsentere et færdigt forhandlingsresultat for Finansudvalget enten lige inden sommerferien eller lige efter.

Danmark investerer 2 mia. kr. i ESS, og det er mange penge. Til gengæld får vi et unikt forskningsanlæg til 15 mia. kr. placeret tæt på Danmark. Og sammen med facilitetens årlige omsætning på over 1 mia. kr., kan det kun være en god forretning for Danmark.

Tak for ordet.